

УДК 349.22: 331.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-333-339

**Наталія
ОБУШЕНКО**©
доктор юридичних
наук, доцент

**Володимир
КИЯН**©
кандидат
юридичних наук,
доцент

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ ІСТОТНИХ, ХАРАКТЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРИНЦИПІВ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті з'ясовано та проаналізовано, що принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності, підвалини цього типу держави і права, є однопорядковими з сутністю права та утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальною значимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу. Принципи права спрямовують і надають синхронності всьому механізмові правового регулювання суспільних відносин, досконаліше за інші розкривають місце права в суспільному житті та його розвитку. Саме принципи права є критерієм законності та правомірності дії громадян і посадових осіб, адміністративного апарату й органів юстиції та за певних умов мають велике значення для зростання правосвідомості населення, його культури й освіти. Принципи у трудовому праві відображають сутність і загальну спрямованість усієї системи норм трудового права, допомагають зрозуміти зміст трудового законодавства, його зв'язок з економікою та мораллю суспільства; визначають сутність майбутніх правових норм, дають змогу усунути прогалини в чинному трудовому законодавстві під час застосування правових норм. Основні принципи трудового права, відображаючи сутнісні системні властивості цієї галузі, не можуть ґрунтуватися тільки на нормах, що визначають правове положення (статус) суб'єктів трудового права, їх діапазон є значно ширшим. Володіючи якістю нормативності та цілеспрямованості, вони відображають основний зміст, характер і тенденцію правового регулювання різних суспільних відносин із приводу застосування та організації праці працівників (трудових і тісно пов'язаних з ними інших суспільних відносин).

Ключові слова: принцип, внутрішнє переконання, норма, правило, особливість, система понять, основоположні засади, закономірність, відносини та взаємозв'язок, основні якості, зв'язки і відносини управління, сутність принципів права, вища імперативність, об'єктивні закономірності, принципи трудового права.

Постановка проблеми. Поняття принципу є одним з основоположних для багатьох сфер теорії та практики, не є у цьому винятком і правознавство – термін «принцип» широко використовується як у теорії права, так і в законодавстві. У тлумачних словниках сучасної української мови у слово «принцип» (від лат. «principium» – основа, початок, першоджерело) вкладається такий зміст:

- основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, політичного устрою;
- основний закон якої-небудь точної науки;
- особливість, покладена у підґрунтя створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось;
- правило, покладене у підґрунтя діяльності якої-небудь організації;
- внутрішнє переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [1, с. 461].

© Н. Обушенко, 2021

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-5559-6118>
380958856077@ukr.net

© В. Киян, 2021

ORCID iD : <https://orcid.org/0000-0002-8517-9876>
kiyan130869@gmail.com

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Залежно від сфери застосування тлумачення принципу може мати певні особливості. Так, наприклад, О. Грицанов у філософському словнику пише, що принципи необхідно розуміти як основу деякої сукупності фактів або знань, вихідний пункт пояснення або керівництва до дій. У логіці принцип – центральне поняття системи, що є узагальненням та поширенням деякого положення на всі явища галузі, з якої цей принцип абстраговано [2, с. 554]; основоположний першопочаток, основне положення, вихідний пункт, передумова якої-небудь теорії, концепції [3, с. 477]. В етиці принцип розуміється як внутрішнє переконання, максима, що задає загальну установку щодо дійсності, норм поведінки та діяльності. Висвітлюючи сутність принципів в етиці, зазначимо, що вони є системою понять, що відображають вихідні, основоположні засади здійснення людської життєвості, шляхи і засоби творення людяності життя в єдності двох природ людини: тілесної і духовної, чуттєвої і раціональної. Вони розкривають закономірності творення стосунків у безпосередньому ставленні людини до природного та соціального світів. Принципи – основоположні засади формування ставлення людини до світу. Оскільки принципи відображають сутнісний бік відносин, вони є невід'ємною складовою світоглядних переконань та онтологічною засадою моральності. Багатство способів ставлення людини до дійсності, детермінованого якостями об'єктивного світу та змістом і характером людських потреб, розкривається у системі принципів. Отже, моральні принципи відображають вихідні засади творення людського життя на основі свідомого, творчого ставлення людини до світу. Лише в такому випадку вони є методологічними принципами аналізу рівня моральності життя. Принципи регулюють основні рівні організації життя: родову й видову його специфіку, індивідуальні вияви. З точки зору політології принципи розуміються як внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, у різних сферах діяльності.

Глибоке наукове опрацювання сутності такого явища, як «принцип», віднайшлося у теорії державного управління та у правознавстві. Так, наприклад, З. Кісіль і Р. Кісіль розуміють принципи державного управління як основні, вихідні положення, на яких ґрунтується і функціонує управлінська діяльність і які можуть бути сформульовані у вигляді певних правил, закріплених правом [4, с. 501]. В. Бакуменко вважає, що принципи державного управління – прояви закономірностей у державному управлінні, відображені у вигляді певних положень, які застосовуються в теоретичній і практичній діяльності людей у сфері державного управління. Як правило, продовжує науковець, – це фундаментальні, науково обґрунтовані, а в певних випадках і законодавчо закріплені положення, відповідно до яких будується і функціонує система державного управління [5, с. 564].

Мета статті – за допомогою системно-структурного методу окреслити принципи систематизації трудового законодавства.

Виклад основного матеріалу. Принципи як поняття теорії відображають сутність і реальність процесів державного управління, підпорядковуючись певним законам. Принципи – це специфічні поняття, змістом яких є не стільки сама закономірність, відносини та взаємозв'язок, скільки наше знання про них. Вони є результатом узагальнення людьми об'єктивно діючих законів і закономірностей, притаманних їм загальних рис, характерних фактів та ознак, які стають спільним началом їх діяльності. Принципи управління характеризуються двома ознаками: 1) належністю до пізнаних наукою і практикою позитивних закономірностей; 2) зафіксованістю в суспільній свідомості (відповідних поняттях). Принцип державного управління, покликаний спочатку в науковій, а згодом і в правовій формі відображати закономірності, що об'єктивно існують у державному управлінні та має особливе значення для його організації і здійснення. Принципи державного управління – це фундаментальні істини, позитивні закономірності, керівні ідеї, основні положення й норми поведінки, що відображають закони розвитку відносин управління, сформульовані у вигляді певного наукового положення, закріпленого переважно у правовій формі, на основі якого будується і функціонує апарат державного управління. Принципи визначають вимоги до системи, структури, організації і процесу управління, напрями й межі ухвалення управлінських рішень. Принцип державного управління як закономірність, відносини або взаємозв'язок суспільно-політичної природи та інших груп елементів державного управління (системи онтологічних елементів), виражені у вигляді певного наукового положення, закріпленого здебільшого правом, та яке застосовується в теоретичній і практичній діяльності людей з управління. Принципи державного управління – це закономірності, відносини, взаємозв'язки і керівні засади, на яких ґрунтуються його

організація та здійснення і які можуть бути сформульовані як певні правила.

До характерних ознак принципів державного управління, як правило, відносять такі:

- вони ґрунтуються на законах розвитку суспільства, його соціальних та економічних законах і законах державного управління;
- відповідають цілям управління, відображають основні якості, зв'язки і відносини управління;
- охоплюють переважно такі закономірності, відносини і взаємозв'язки, які є притаманними державному управлінню як цілісному соціальному явищу, тобто мають загальний, а не окремий характер;
- ураховують часові та територіальні аспекти процесів державного управління;
- мають правове оформлення, тобто закріплюються в нормативних документах, оскільки кожен принцип управління є цілеспрямованим – його застосовують для вирішення конкретних організаційно-політичних і соціально-економічних завдань [6, с. 193].

Розмірковуючи над сутністю принципів права, зазначимо, що з ґносеологічної точки зору важливо підкреслити те, що категорія «принцип» є тісно пов'язаною з категоріями «закономірність» і «сутність». Однопорядковий характер цих понять дає підстави визначати правові принципи через закономірності розвитку суспільства (загально-соціальні принципи) і права (юридичні принципи), а також через сутність та основний зміст останнього. Категорія «принципи права» повинна використовуватися в усіх випадках, коли йдеться про відправні ідеї і положення, що належать до юриспруденції. Термін «принципи» може лише уточнюватися і деталізуватися залежно від того, якими є сфера його існування і функціональна спрямованість. Таким чином, принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності, підвалини цього типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права та утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу. Принципи права спрямовують і надають синхронності всьому механізмові правового регулювання суспільних відносин, досконаліше за інші розкривають місце права в суспільному житті та його розвитку. Саме принципи права є критерієм законності та правомірності дії громадян і посадових осіб, адміністративного апарату й органів юстиції та за певних умов мають велике значення для зростання правосвідомості населення, його культури й освіти.

Згідно з точкою зору О. Скакун принципи права є об'єктивно властивими праву відправними початками та незаперечними вимогами (позитивні зобов'язання), які висуваються до учасників суспільних відносин із метою гармонійного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Інакше кажучи, це своєрідна система координат, у межах якої розвивається право, і водночас вектор, який визначає напрямок його розвитку. Дослідниця визначила принципи права як загальноприйняті норми-ідеї найвищого авторитету, що слугують основними засадами правового регулювання суспільних відносин, спрямовують їх учасників на встановлення соціального компромісу і порядку [7, с. 237].

В. Бабаєв підкреслює, що ще в давнину звертали увагу на те, що «принцип є найважливішою частиною всього». Правник виокремлює, по-перше, принципи, сформульовані вченими-юристами, що виступають у вигляді фундаментальних ідей та ідеалів, які відображають досягнення правової думки, практичного досвіду й об'єктивні закономірності розвитку суспільства. Зазначені принципи становлять найважливішу частину наукової та професійної правосвідомості та юридичної політики і не є обов'язковими для суб'єктів прав. По-друге, це відокремлені у вигляді відносно самостійних елементів принципи права, під якими необхідно розуміти вихідні нормативно-керівні начала (імперативні вимоги), що визначають загальну спрямованість правового регулювання суспільних відносин. За своєю суттю принципи права також є певними фундаментальними ідеями та ідеалами, сформульованими на підставі наукового і практичного досвіду. У цьому плані вони разом із принципами правосвідомості є найважливішими компонентами панівної юридичної ідеології. Однак різноманітні юридичні ідеї та ідеали лише тоді стають принципами права, коли їх безпосередньо (легально) виражено в нормативно-правових актах або інших формах права [8, с. 222].

Принципи права як загальнообов'язкові вихідні нормативно-правові положення, які відрізняються універсальністю, загальною значимістю й вищою імперативністю, визначають зміст правового регулювання і виступають критерієм правомірності поведінки і діяльності учасників урегульованих правом відносин. Принципи права за своєю сутністю є узагальненим відображенням об'єктивних закономірностей розвитку

суспільства. Притаманні принципам права властивості універсального й абстрактного освоєння соціальної дійсності обумовлюють їх особливість у структурі правової системи, механізмі правового регулювання, правосвідомості тощо. Принципи права є синтезуючими положеннями, об'єднуючими зв'язками, ідеологічною основою походження, утворення, становлення і функціонування правових явищ. Вони визначають нормотворчу і правозастосовну діяльність, координують функціонування механізму правового регулювання, є критеріями оцінки правомірності (правової природи) рішень органів держави і дій громадян, формують правове мислення і правову культуру та цементують систему права. Хоча принципи права і формулюються людьми, втім виникають за наявності відповідних об'єктивних умов, мають історичний характер або відображають результати раціонального, наукового осмислення закономірностей розвитку об'єктивної дійсності. Форми існування принципів права є різноманітними: у вигляді вихідних положень правових теорій і концепцій, як правові орієнтири суб'єктів права, змісту правових норм або їх груп, вимог правового регулювання, правових цінностей тощо. Принципи права у формально-юридичному аспекті знаходять відображення в нормах права, завдяки їх формулюванню в статтях нормативно-правових актів або деталізації в групі норм права і відображенню у відповідних статтях нормативно-правових актів. Призначення принципів права полягає в тому, що вони забезпечують однакове формулювання норм права, а також їх вплив на суспільні відносини у формі правового регулювання та інших форм правового впливу (інформаційного, ціннісно-орієнтаційного, психологічного, системоутворюючого тощо). Дія принципів права не обмежується тільки через правову систему або механізм правового регулювання, вони, крім того, безпосередньо впливають на виникнення і стабільне існування конкретних правовідносин, природних прав людини. У розвинених правових системах принципи права найчастіше виконують роль перехідної ланки від суспільних відносин до системи права і правового регулювання.

Принципи права – це основні, вихідні начала, положення та ідеї, які виражають сутність права як специфічного соціального регулятора. Вони втілюють закономірності права, його природу і соціальне призначення, є найбільш загальними правилами поведінки, які або прямо формулюються в законі, або виводяться з його сенсу. Звісно, принципи права мають відображати і висловлювати основні цінності, на які орієнтується право. Принципи – це свого роду відправні пункти, що показують вектор правового регулювання. Вони є більш фундаментальними та узагальненими правилами поведінки, ніж юридичні норми; мають значну стійкість і стабільність, фіксуються переважно в конституціях або найважливіших законах. Принципи виступають своєрідною несучою конструкцією, на основі якої створюються і реалізуються не лише норми, інститути або галузі, а й уся система права. Вони служать своєрідними орієнтирами для правотворчої (впливають на весь процес підготовки і видання нормативних актів), правозастосовної і правоохоронної діяльності. Від ступеня їх дотримання в прямій залежності перебуває рівень злагодженості, стабільності та ефективності правової системи.

М. Цвік, В. Ткаченко та інші юристи у своїх працях зазначають, що принципи характеризують як загальні вимоги до суспільних відносин і їх учасників, так і вихідні керівні засади, відправні установки, що виражають сутність права і впливають з ідей справедливості та свободи, а також визначають загальну спрямованість і найістотніші риси чинної правової системи. З давніх-давен, наголошують правознавці, принцип вважався підвалиною, фундаментом будь-якої соціальної системи (у тому числі правової), вимоги якої поширювалися на всі явища, що належали до цієї системи. Принципи не формулюють конкретних прав та обов'язків і не завжди забезпечуються конкретними законодавчими санкціями, однак від того, на яких принципах ґрунтується правовий порядок, можна значною мірою судити про характер самої держави (демократична, тоталітарна тощо). Провідна роль принципів забезпечується їх прямим чи непрямим закріпленням у нормах права. Ті засади, які не закріплено у правових приписах, можуть вважатися лише ідеями права, і належать вони до сфери правосвідомості. Їх іноді називають «правовими принципами», що передують створенню системи права. Так само принципи права можуть бути прямо сформульовані в законодавстві або ж впливати з його загального смислу. При цьому вони стають орієнтиром правотворчої і правозастосовної діяльності органів держави [9, с. 193].

– мають властивість вищої імперативності, універсальності, загальнозначущості, їм притаманні стійкість і стабільність протягом невизначено тривалого часу;

- спрямовують розвиток функціонування всієї правової системи;
- зумовлюють напрями правотворчої, правозастосовчої та іншої юридичної діяльності;
- виступають найважливішим критерієм законності дій громадян, посадових осіб та інших суб'єктів права;
- сприяють подоланню прогалин у праві;
- впливають на рівень правосвідомості в суспільстві.

Схожої позиції щодо характерних властивостей принципів права, які обумовлюють їх значення, дотримується і О. Скакун, яка зазначає, що ці принципи: об'єктивно зумовлюються соціальним середовищем, характером суспільних відносин (економічних, політичних, культурно-ідеологічних тощо) і чинять зворотний вплив на них; розчиняються в безлічі норм, пронизують усю правову матерію; є стрижнем усієї системи права, надають праву логічності, послідовності та збалансованості, концентровано виражають закономірності його розвитку, сутність і соціальне призначення; описують (конкретизують) установлене право, вносять однаковість у систему правових норм; мають вищий рівень абстрагованості від регульованих відносин, є позбавленими конкретики та подробиць; виступають як загальне мірило поведінки, не вказуючи права та обов'язки; є позитивними зобов'язанням і як такі набувають якостей особливого рівня права, що постає над рівнем норм, визначають їх ціннісну орієнтацію (спрямованість); не мають способів регулювання, їх провідним елементом є повинність (те, що повинно бути), яка безпосередньо відображає існуючу в конкретному суспільстві систему цінностей та обґрунтовується нею; виступають відправним началом під час вирішення конкретних юридичних справ, особливо під час застосування аналогії закону у разі наявності прогалин у законодавстві; акумулюють світовий досвід розвитку права, втілюють демократичні та гуманістичні традиції й водночас становлять правові цінності, що входять до світової правової скарбниці [7, с. 221–222].

Н. Болотіна під час дослідження трудового права визначила принципи як керівні засади й ідеї, зумовлені об'єктивними закономірностями існування, рівнем розвитку суспільства, що визначають зміст та спрямованість правового регулювання. Значення принципів права полягає в тому, що вони у стислому вигляді, концентровано відображають найсуттєвіші риси комплексу правових норм у конкретній сфері суспільних відносин. За допомогою зазначених принципів, зауважує дослідниця, виявляються закономірності та властивості права як самостійного соціального явища, вдосконалюється система, структура права і правове регулювання. Правові принципи є важливими для нормотворчої і правозастосовної діяльності. Вони слугують тим правовим орієнтиром, виходячи з якого, законодавець формулює галузеві норми, вносить зміни і доповнення до чинних нормативних актів. Правові принципи допомагають глибше зрозуміти значення конкретних норм і визначають тенденції розвитку законодавства [10, с. 93].

Принципи у трудовому праві, зазначають у своїх працях Л. Грузінова та В. Короткін, відображають сутність і загальну спрямованість усієї системи норм трудового права, допомагають зрозуміти зміст трудового законодавства, його зв'язок з економікою та мораллю суспільства; визначають сутність майбутніх правових норм, дають змогу усувати прогалини в чинному трудовому законодавстві під час застосування правових норм; є однією з підстав об'єднання окремих норм трудового законодавства в систему цієї галузі; визначають становище суб'єктів трудового права, їх права й обов'язки тощо [11, с. 49–50].

Проаналізувавши наукові підходи до визначення поняття «принципи трудового права», можна виділити такі ознаки цієї категорії: 1) це засадничі ідеї, керівні (вихідні) засади, відправні положення, виражені в цій галузі права; 2) вони визначають сферу дії трудового права; 3) вони визначають порядок установлення прав та обов'язків суб'єктів, гарантії захисту їхніх прав і законних інтересів; 4) вони визначають зміст, спрямованість і закономірність правового регулювання трудових відносин; 5) вони зумовлюються об'єктивними закономірностями існування, рівнем розвитку суспільства; 6) вони є спрямованими на забезпечення єдності, цілісності й системності трудового права; 7) вони покликані сприяти ефективності права на працю та інших трудових прав на основі оптимального поєднання потреб та інтересів учасників правових відносин із питань праці. Виходячи з вищевказаних ознак, сформулюємо визначення принципів трудового права: принципи трудового права – це об'єктивно зумовлені рівнем розвитку суспільства та держави, характером і змістом соціально-трудових відносин загально визнані основоположні засади, відправні положення й керівні ідеї, які є основою трудового права, визначають сферу його дії, порядок установлення прав та обов'язків

суб'єктів, гарантії захисту їхніх прав і законних інтересів; розкривають зміст, сутність і правове значення в суспільстві цієї галузі права, є основою для створення внутрішньо узгодженої та ефективної системи правових норм у сфері праці.

В. Жернаков, С. Прилипко та О. Ярошенко, висвітлюючи сутність принципів трудового права, зазначають, що принципи мають як відображати властивості відносин у їх статичному стані, так і служити основою для формування нових нормативних приписів, адекватних розвитку суспільних відносин відповідної галузі права. Основні принципи трудового права, відображаючи сутнісні системні властивості цієї галузі, не можуть ґрунтуватися тільки на нормах, що визначають правове положення (статус) суб'єктів трудового права, їх діапазон є значно ширшим. Володіючи якістю нормативності та цілеспрямованості, вони відображають основний зміст, характер і тенденцію правового регулювання різних суспільних відносин із приводу застосування та організації праці працівників (трудових і тісно пов'язаних з ними інших суспільних відносин) [12, с. 326]. Принципи трудового права – це загально визнані вихідні положення, що визначають його сутність, зумовлюють єдність правового регулювання та закономірності розвитку системи норм трудового права. Значення принципів трудового права полягає у тому, що вони відображають у стислих формулюваннях зміст усієї системи трудового права, розкриваючи сутність усього трудового права, законодавства про працю та його зв'язок із соціально-економічною і техніко-організаційною політикою держави у сфері праці; визначають напрями подальшого розвитку законодавства про працю та забезпечують правильне й однакове застосування його норм; служать однією з головних підстав об'єднання окремих норм у систему цієї галузі; визначають правове становище суб'єктів трудового права, їх права та обов'язки; служать правовим підґрунтям формування й розвитку системи галузі, визначаючи її структуру, склад інститутів і зміст конкретних норм законодавства про працю.

На погляд В. Ковригіна, під принципами трудового права необхідно розуміти керівні положення, виражені в цій галузі права, які зумовлюють її системну єдність і віддзеркалюють основні підходи до правової регламентації трудових і пов'язаних із ними відносин [13, с. 79].

Висновки. Отже, враховуючи викладене щодо сутності та характерних властивостей принципів як у цілому, так і у сфері права зокрема, можемо визначити принципи систематизації трудового законодавства як основоположні ідеї й відповідні вимоги, сформульовані внаслідок наукового вивчення об'єктивно існуючих закономірностей суспільного життя, у відповідності до яких мають здійснюватися заходи з упорядкування та вдосконалення структури трудового законодавства.

Список використаних джерел

1. Словник іншомовних слів / укл. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. Київ : Наук. думка, 2000. 680 с.
2. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. Минск : Изд. В. М. Скаун, 1998. 896 с.
3. Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Наука, 1975. 720 с.
4. Кісіль З. Р., Кісіль Р. В. Адміністративне право : навч. посібни. 3-є вид. Київ : Алерта ; ЦУЛ, 2011. 696 с.
5. Енциклопедичний словник з державного управління / укл. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 564 с.
6. Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посібник. 2-е вид, доп. та перероб. Київ : Атіка, 2003. 576 с.
7. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. 2-е вид. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
8. Теория государства и права : учеб. ; под ред. В. К. Бабаева. Москва : Юристъ, 2003. 592 с.
9. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закладів / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін. ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Харків : Право, 2002. 432 с.
10. Трудове право України : підручник. 4-е вид., стер. Київ : Вікар, 2006. 472 с.
11. Грузінова Л. П., Короткін В. Г. Трудове право України : навч. посібник. Київ : МАУП, 2003. Ч. 1. 128 с.
12. Трудове право : підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закладів / В. В. Жернаков, С. М. Прилипко, О. М. Ярошенко та ін. ; за ред. В. В. Жернакова. Харків : Право, 2012. 496 с.
13. Ковригін В. С. Дисциплінарна відповідальність у трудовому праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2012. 221 с.

Надійшла до редакції 14.12.2021

References

1. Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words] / ukl. : S. M. Morozov, L. M. Shkaraputa. Kyiv : Nauk. dumka, 2000. 680 p.
2. Noveyshyy filosofskiy slovar' [Dictionary of foreign words] / sost. A. A. Hrytsanov. Mynsk : Izd. V. M. Skakun, 1998. 896 p.
3. Kondakov N. I. (1975) Lohycheskiy slovar'-spravochnik [Logical dictionary-reference]. 2-ye izd., ispr. i dop. Moscow : Nauka, 720 p.
4. Kasil', Z. R., Kasil', R. V. (2011) Administratyvne pravo [Administrative law] : navch. posibnyk. 3-ye vyd. Kyiv : Alerta ; TsUL, 696 p.
5. Entsyklopedychnyy slovnyk z derzhavnoho upravlinnya [Encyclopedic Dictionary of Public Administration] / ukl. : Yu. P. Surmin, V. D. Bakumenko, A. M. Mykhnenko ta in. ; za red. Yu. V. Kovbasyuka, V. P. Troshchyn'skoho, Yu. P. Surmina. Kyiv : NADU, 2010. 564 p.
6. Malynov's'kyu, V. Ya. (2010) Derzhavne upravlinnya [Public Administration] : navch. posibnyk. 2-e vyd, dop. ta pererob. Kyiv : Atika, 2003. 576 p.
7. Skakun, O. F. (2010) Teoriya prava i derzhavy [Theory of law and state] : pidruch. 2-e vyd. Kyiv : Alerta ; KNT ; TsUL, 520 p.
8. Teoriya gosudarstva i prava [Theory of state and law] : ucheb. ; pod red. V. K. Babayeva. Moscow : Yurist", 2003. 592 p.
9. Zahal'na teoriya derzhavy i prava [General theory of state and law] : pidruch. dlya stud. yuryd. spets. vyshchikh navch.zakladiv / M. V. Tsvik, V. D. Tkachenko, L. L. Bohachova ta in. ; za red. M. V. Tsvika, V. D. Tkachenka, O. V. Petryshyna. Kharkiv : Pravo, 2002. 432 p.
10. Trudove pravo Ukrainy [Labor law of Ukraine] : pidruchnyk. 4-e vyd., ster. Kyiv : Vikar, 2006. 472 p.
11. Hruzinova, L. P., Korotkin, V. H. (2003) Trudove pravo Ukrainy [Labor law of Ukraine] : navch. posibnyk. Kyiv : MAUP, part. 1. 128 p.
12. Trudove pravo [Labor law of] : pidruch. dlya stud. yuryd. spets. vyshchikh navch. zakladiv / V. V. Zhernakov, S. M. Prylypko, O. M. Yaroshenko ta in. ; za red. V. V. Zhernakova. Kharkiv : Pravo, 2012. 496 p.
13. Kovryhin, V. S. (2012) Dystyplinarna vidpoval'nist' u trudovomu pravi [Disciplinary responsibility in labor law] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.05 / Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. Kyiv, 221 p.

ABSTRACT

Nataliya Obushenko, Volodymyr Kyyan. Determination of significant, characteristic features of the principles of systematization of labor law. The article clarifies and analyzes that the principles of law are the starting ideas of its existence, which express the most important laws, the foundations of this type of state and law, are consistent with the essence of law and form its main features, universal, higher imperative and general significance, meet the objective need to build and strengthen a certain social order. The principles of law direct and give synchronicity to the whole mechanism of legal regulation of social relations, more than others reveal the place of law in public life and its development.

The principles of law are the criterion of legality and legitimacy of citizens and officials, the administrative apparatus and the judiciary and under certain conditions are of great importance for the growth of legal awareness of the population, its culture and education. Principles are objectively determined by the social environment, the nature of social relations (economic, political, cultural and ideological, etc.) and have the opposite effect on them; dissolve in many norms, permeate all legal matters; is the core of the whole system of law, give the law logic, consistency and balance, concentratedly express the patterns of its development, essence and social purpose; describe (specify) the established law, make uniformity in the system of legal norms; have a higher level of abstraction from regulated relations, are devoid of specifics and details; act as a general measure of behavior, without specifying rights and responsibilities. Principles in labor law reflect the essence and general direction of the whole system of labor law, help to understand the content of labor law, its relationship with the economy and morals of society; determine the essence of future legal norms, make it possible to eliminate gaps in the current labor legislation during the application of legal norms.

The basic principles of labor law, reflecting the essential systemic properties of this industry, can not be based only on the rules that determine the legal status (status) of the subjects of labor law, their range is much wider. Possessing the quality of normativeness and purposefulness, they reflect the main content, nature and trend of legal regulation of various social relations regarding the application and organization of labor of workers (labor and other related social relations). The significance of the principles of labor law is that they reflect in concise terms the content of the entire labor law system, revealing the essence of all labor law, labor law and its relationship with socio-economic and technical-organizational policy in the field of labor; determine the directions of further development of labor legislation and ensure the correct and uniform application of its norms; are one of the main reasons for combining certain rules into the system of this industry.

Keywords: *principle, inner conviction, norm, rule, feature, system of concepts, basic principles, regularity, relations and interrelations, basic qualities, connections and relations of management, essence of principles of law, higher imperative, objective laws, principles of labor law.*